

Bedriye GÖZGÖR

Öğr. Gör, İnönü Üniversitesi, bedriye.gozgor@inonu.edu.tr, Malatya-Türkiye
ORCID: 0000-0003-1353-8523

Tahsin BOZDAĞ

Öğr. Gör. Dr. İnönü Üniversitesi, tahsin.bozdag@inonu.edu.tr, Malatya-Türkiye
ORCID: 0000-0001-7412-9323

Hitit Dönemi Seramik Mataralar ve Uygulama Örnekleri

Özet

Hitit Seramiği, ilk buluntuları M.Ö. 2. binyılın başlarına kadar uzanan ve özellikle form, dekor ve desen özellikleri açısından incelenebilen bir sanat alanıdır. Bu seramikleri anlamak için, “Anadolu’da yaşamış ve yazılı tarih bırakmış” bu kadim uygarlığı bütüncül bir bakışla ele almak zorunludur. Hititler hakkında bilgi sahibi olmadan yalnızca seramiklerini değerlendirmeye çalışmak eksik ve yanıltıcı bir yaklaşım olur. Dolayısıyla Hitit Seramiklerini bir sanatçı gözüyle yorumlamak, aynı zamanda bu uygarlığın tarih ve kültürünü de birlikte değerlendirmeyi gerektirir. Bu perspektifle, araştırmanın ilk adımı Hitit Uygarlığının keşfi ve genel bir tanıtımını yapmak olmuştur.

Hitit sanatının kapsamına giren seramik sanatı yatay bir perspektifle ele alınırken, asıl odak noktası olan Hitit Seramik mataralar oluşturmakta ve seramik mataralar ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Çalışmada, bu mataralar form, dekor ve desen özellikleri temel alınarak sınıflandırılmıştır. Hitit Seramikleri mataraları, form çeşitliliği açısından oldukça zengindir. Bu mataralar, içinde sıvı taşımak, ısıtmak, pişirmek veya kült törenlerinde kullanmak gibi çeşitli işlevlere hizmet etmiş, form açısından geniş bir yelpaze sunmuştur. Bu nedenle, Hitit seramik form repertuarında mataraların ayrı bir önemi vardır.

Ayrıca, Hitit Seramik matara formlarında gözlenen dekor teknikleri ve desenler de kendi içlerinde sınıflandırılarak tanıtılmıştır. Çalışma, Hitit sanatının hem kültürel boyutunu hem de seramik sanatına olan teknik katkılarını göz önüne alarak, günümüz seramik uygulamaları üzerindeki etkilerini de incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Seramik, Hitit.

Hittite Period Ceramic Flasks and Application Examples

Abstract

Hittite Ceramics is an art field whose earliest findings date back to the beginning of the 2nd millennium BCE and can be studied particularly in terms of form, decoration, and pattern characteristics. To understand these ceramics, it is essential to approach this ancient civilization—which “lived in Anatolia and left written history”—from a holistic perspective. Attempting to evaluate only the ceramics without knowledge of the Hittites would be an incomplete and misleading approach. Therefore, interpreting Hittite Ceramics from an artistic perspective also requires considering the history and culture of this civilization. From this viewpoint, the first step of the research has been the exploration and general introduction of Hittite Civilization.

While the ceramic art encompassed by Hittite art is examined from a horizontal perspective, the main focus is on Hittite ceramic flasks, which are analyzed in detail. In this study, these flasks have been classified based on their form, decoration, and pattern characteristics. Hittite ceramic flasks are particularly rich in terms of form variety. These flasks

served various functions, such as carrying liquids, heating, cooking, or use in cultic ceremonies, offering a wide range of forms. Therefore, flasks hold a distinct importance within the repertoire of Hittite ceramic forms.

Additionally, the decorative techniques and patterns observed in Hittite ceramic flask forms have been classified and presented in detail. The study examines both the cultural dimension of Hittite art and its technical contributions to ceramic art, as well as its influence on contemporary ceramic practices.

Keywords: Art, Ceramics, Hittite.

1. Giriş

Hitit seramik sanatı üzerine yapılan çalışmalar, çoğunlukla kronolojik tipoloji, teknik sınıflandırma ya da ikonografik çözümlemeler üzerinden ilerlemekte; belirli kap türleri ise genel seramik repertuarı içinde ikincil bir konumda ele alınmaktadır. Bu yaklaşım, Hitit seramik üretiminin işlevsel çeşitliliğini ve biçimsel zekâsını anlamayı zorlaştıran bir sınır oluşturmaktadır. Özellikle matara formu, gündelik kullanım ile törensel pratikler arasında kurduğu geçişken ilişkiye rağmen, literatürde çoğunlukla tanımlayıcı bilgilerle sınırlı kalmış; bu formların kültürel, teknik ve estetik bağlam içindeki özgül konumu yeterince derinlikli biçimde tartışılmamıştır.

Bu çalışma, Hitit seramik mataralarının yalnızca bir kap formu olarak değil, Hitit toplumunun mekânla, bedenle, hareketle ve ritüel pratiklerle kurduğu ilişkinin maddi bir ifadesi olarak değerlendirilmesi gerektiği varsayımından hareket etmektedir. Bu bağlamda temel araştırma problemi, Hitit seramik mataralarının biçimsel evriminin ve dekoratif tercihlerinin, salt teknik zorunlulukların ötesinde hangi kültürel, işlevsel ve estetik dinamiklerle şekillendiğinin ortaya konulmasıdır. Mataraların form özellikleri, kullanım bağlamları ve üretim teknikleri birlikte ele alındığında, bu nesnelerin Hitit seramik geleneği içindeki konumunun yeniden düşünülmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Dolayısıyla bu çalışma, Hitit seramik mataralarını genel seramik üretiminin tali bir unsuru olarak değil, Hitit estetik anlayışını ve gündelik-kutsal ayrımının geçirgenliğini yansıtan özgül bir ifade alanı olarak ele almayı amaçlamaktadır. Böylece Hitit seramik sanatına ilişkin mevcut bakışın genişletilmesi ve mataraların bu sanat geleneği içindeki özgün yerinin daha bütüncül bir çerçevede değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Hititler, bir dönem Anadolu ve Suriye coğrafyasında Yakın Doğu'nun en güçlü uygarlıklarından birini kurmuşlardır. Ancak birçok eskiçağ uygarlığında olduğu gibi, bu medeniyet de zamanla tarih sahnesinden silinmiş ve 19. yüzyıl ortalarına dek unutulmuştur. Hititlerin yeniden keşfi, 1834 yılında mimar Charles Texier'in Boğazköy'de (günümüzdeki Hattuşa) yaptığı gözlemlerle başlamıştır (Seeher, 2004, s.62).

Hint-Avrupa dil ailesine mensup olan Hititlerin Anadolu'ya tam olarak hangi güzergâhtan geldikleri kesin olarak bilinmemekle birlikte, kuzeydoğudan Kafkaslar üzerinden ya da Trakya ve Balkanlar üzerinden Karadeniz kıyılarını izleyerek Orta Karadeniz'e ulaştıkları düşünülmektedir. Bu göçmen topluluklar, Kızılırmak'ın çevrelediği Orta Anadolu'nun doğu kesimlerine yerleşmişlerdir. Aynı dönemde bölgede Anadolu'nun yerli halkı Hattiler ile ticaret kolonileri kurmuş olan Asurlu tüccarlar da yaşamaktaydı (Yazıcı, 2011, s.30).

Anadolu'nun daha erken dönemlerinde hangi etnik grupların yaşadığına veya hangi dillerin konuşulduğuna dair doğrudan bilgi bulunmamaktadır. Ancak Hititler, yazılı belgeleri sayesinde varlığı kesin olarak saptanabilen ilk Hint-Avrupa topluluğu olarak bilinmektedir (Beran, 1967, s.19). Hititlerin Anadolu'ya ne zaman geldikleri tam olarak bilinmese de Hitit dilinin M.Ö. 18. yüzyıldan itibaren bölgede kullanıldığı, Kayseri yakınlarındaki Kültepe (Kaniş/Neşa) kazılarında ortaya çıkarılan Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'ne (M.Ö. 1950–1750) ait çivi yazılı tabletlerden anlaşılmaktadır. Anadolu'da yazının kullanılmaya başlanmasıyla birlikte bölge tarih çağlarına girmiş, böylece geçmişe dair bilgiler yazılı belgeler aracılığıyla kayda geçmiştir. Hititler, çivi yazısının yanında kendilerine özgü hiyeroglif yazı sistemini de geliştirmişlerdir (Yazıcı, 2011, s.30).

Hitit uygarlığının arkeolojik izlerine Boğazköy, Alacahöyük, Alishar, Ortaköy, Acemhöyük ve Eskiyyapar gibi önemli yerleşim merkezlerinde rastlanmaktadır. Hititlerle ilgili ilk yazılı bilgiler, bazı İncil öykülerinde ve dini metinlerde “Het Oğulları” veya “Hittim” adıyla geçmektedir. Bu ad, farklı dillerde çeşitli biçimlerde kullanılmıştır: İngilizcede *The Hittites*, Almancada *Die Hethiter*, Fransızcada önce *Héthéens* sonra *Les Hittites*, İtalyancada (*H*)ittito biçiminde. Türkçede ise önce Fransızcadan gelen “Etiler”, daha sonra bilimsel olarak kabul gören “Hititler” adı benimsenmiştir (Yazıcı, 2011, s.30). Hititler kendilerini “Nesili” olarak adlandırmışlardır. Bu ad, Kültepe’nin eski adı olan *Neşa*’dan türemiş olup “Nesice konuşan” anlamına gelir. Yazılı kaynaklarında yaşadıkları bölgeye “Hatti Ülkesi”, burada yaşayan halka ise “Hattili” denilmiştir. Boğazköy’deki ilk arkeolojik kazılar 1906’da Alman araştırmacılar tarafından başlatılmış, 1910’lu yıllarda Boğazköy tabletlerinin çözülmesiyle Hititlerin Anadolu kökenli oldukları ortaya konmuştur (Beran, 1967, s.47). Asurlu kolonilerin Anadolu’yu terk etmesinden sonra I. Hattuşili, devletin başkentini Neşa’da Hattuşa’ya (Boğazköy) taşımıştır. Bu dönem, Eski Hitit Krallığı olarak adlandırılır. Bu dönemde sanat, Boğazköy, Alacahöyük, Eskiyyapar, İnandık ve Maşathöyük kazılarının da gösterdiği üzere büyük ölçüde yerli Anadolu geleneğini sürdürmüştür. Seramik üretiminde, Asur Ticaret Kolonileri Çağı’nda oluşan teknik ve biçimsel temellerin geliştirildiği görülür. Özellikle törensel içki kapları (ritonlar) bu dönemde daha büyük boyutlarda üretilmiş ve Boğazköy ile İnandık buluntularında olduğu gibi törensel işlevlerde kullanılmıştır (Kumar, 1999, s. 212).

2. Hitit Dönemi Sanat

Başlangıçta Hatti kültürünün etkisinden tam olarak sıyrılabilen Hititler, Eski Hitit Krallığı’nın kuruluşuyla birlikte özgün kültürel kimliklerini ortaya koymaya başlamışlardır. Din, mitoloji ve edebiyat alanlarında Hattilerden yoğun biçimde etkilenmiş; onların tanrı adlarını, dağ, nehir ve kent isimlerini korumuşlardır. Hatta üzerinde yaşadıkları ülkenin adını bile değiştirmemişlerdir. Hattilerden devraldıkları bu zengin kültürel miras, Hititlerin dünya tarihinin en özgün uygarlıklarından birini yaratmalarına zemin hazırlamıştır (Codin, 2006, s.31). M.Ö. 17.–12. yüzyıllar arasında Anadolu’da gelişen Hitit sanatı, bu uygarlığın estetik anlayışını, dini inanç sistemini ve politik gücünü yansıtan kapsamlı bir sanat geleneği oluşturmuştur. Başkent Hattuşa (Boğazköy) merkezli Hitit Devleti, yalnızca siyasi örgütlenmesiyle değil, sanat ve mimaride ulaştığı ileri düzeyle de dikkat çeker. Hitit sanatının biçimsel temelleri, Anadolu’nun yerli Hatti kültürünün etkileriyle Mezopotamya ve Suriye sanat anlayışlarının birleşmesinden doğmuş; bu sentez sonucunda kendine özgü bir Anadolu üslubu ortaya çıkmıştır ((Codin, 2006, s.31).

Hitit sanatının özünde doğa güçlerine, tanrılara ve kraliyet otoritesine dayalı güçlü bir inanç sistemi bulunur. Üretilen eserlerde genellikle tanrılar, mitolojik figürler, hükümdarlar ve dini tören sahneleri tasvir edilir. Sanatsal anlayışta biçimden çok anlamın ön plana çıktığı, anlatı odaklı bir üslup benimsenmiştir (Mellink, 1971. s.56). Eserlerde belirgin çizgiler, simetriye dayalı kompozisyonlar, hiyerarşik düzenlemeler ve cepheden gösterim gibi biçimsel özellikler öne çıkar. Bu unsurlar, Hitit sanatını Mezopotamya’nın anlatısal kabartma geleneğiyle ilişkilendirirken; aynı zamanda Anadolu’ya özgü yalın, dengeli ve özgün bir ifade biçimi kazandırır.

3. Hitit Dönemi Seramik Sanatı

Hitit çanak çömlek geleneğinin temelleri, Hitit Devleti’nin kurulmasından çok önce, M.Ö. 2. binyıla geçiş döneminde Kızılırmak kavsi içinde kalan ve “Çekirdek Bölge” olarak adlandırılan coğrafyada görülmeye başlanmıştır. Assur Ticaret Kolonileri Çağı’nda özellikle Orta Anadolu’da gelişen çok yönlü ve renkli sanat kültürü, Hitit çömlekçiliği üzerinde belirgin bir etki yaratmıştır. Eski Hitit Krallığı döneminde faaliyet gösteren çömlek ustaları, bir yandan geleneksel üretim biçimlerini sürdürürken, diğer yandan dönemin siyasi otoritesinin tercihleri ve toplumsal ihtiyaçlarına uygun biçimde yeni bir seramik anlayışı geliştirmişlerdir (Haubenreich, 2005, s.15). Hatti-Hitit Beylikler dönemine ait çanak çömlek üretimi, Hitit seramik sanatının doğrudan öncüsü sayılır. Bu etkinin en açık biçimde izlendiği örneklerden biri, Eski Tunç Çağı’na ait olup Hatti döneminde gelişen ve Hatti-Hitit Beylikleri sürecinde klasik biçimini kazanan gaga ağızlı testilerdir. Bu formlar, Hitit ustaları tarafından özgün biçimsel yorumlarla yeniden ele alınmıştır. Aynı

şekilde, genellikle sunu kapları olarak kullanılan aslan ve boğa biçimli rhytonlar da Hatti-Hitit geleneğinden devralınmış; Hitit döneminde ise daha anıtsal boyutlara ulaşarak sanatın önemli bir simgesi hâline gelmiştir. İnsan ve hayvan betimlemeleriyle bezeli kabartmalı seramikler, Hatti-Hitit sanatında olduğu gibi Hititler 'de de büyük ilgi görmüş, ancak biçimsel açıdan farklılaşarak özgün bir karakter kazanmıştır. Bitik ve İnandık kazılarında ortaya çıkarılan kabartmalı vazolar, bu dönüşümün en dikkat çekici örnekleri arasında yer alır.

Teknik bakımdan Hitit seramik sanatı, dönemin en gelişmiş alanlarından biri olarak öne çıkar. İnce taneli ve iyi yoğrulmuş kil malzeme kullanılarak üretilen seramikler, kırmızı astar ve cilalı yüzeylerle kaplanmıştır. Kontrollü oksidasyonla, yüksek ısılarda pişirilmesi sonucu parlak ve düzgün yüzeyler elde edilmiştir (Balkan, 1960). Biçimsel çeşitlilik açısından matara biçimli kaplar, boğa formundaki ritonlar, testiler ve büyük depolama kapları en yaygın örneklerdir. Bu kap formları hem gündelik kullanımın hem de törensel ritüellerin bir yansımasıdır. Özellikle hayvan biçimli kaplar, dinsel sembolizmin bir uzantısı olarak kurban ve sunu törenlerinde işlev görmüştür (Lloyd, 1956).

Hitit seramik sanatının doruk noktasını temsil eden eserlerden biri, İnandık Vazosu 'dur. Vazonun üzerindeki kabartma frizlerde tanrılara adak sunumu, dans ve müzik sahneleri gibi törensel betimlemeler yer alır (Özgüç, 1988). İnandık Vazosu, yalnızca teknik mükemmeliyetiyle değil, aynı zamanda dini anlatım gücüyle de Hitit sanatının en çarpıcı örneklerinden biridir. Bu eser, seramiğin hem gündelik yaşamdaki hem de kutsal törenlerdeki önemini yansıtarak Hitit estetiğinin bütüncül yapısını gözler önüne serer.

4. Hitit Dönemi Seramik Mataralar

Hitit çanak çömlek geleneğinin kökenleri, Hitit Devleti'nin kuruluşundan çok önceye, İ.Ö. 2. binyıla geçiş dönemine kadar uzanır. Bu dönemde "Çekirdek Bölge" olarak tanımlanan ve Kızılırmak kavsının çevrelediği alanda, erken Hitit çömlekçiliğine temel oluşturan örnekler ortaya çıkmıştır. Assur Ticaret Kolonileri Çağı'nda özellikle Orta Anadolu'da gelişen zengin ve çok yönlü sanat ortamı, Hitit seramik üretimine de açık biçimde yansımıştır. Eski Hitit Krallığı döneminde faaliyet gösteren çömlekçiler, geleneksel üretim yöntemlerini sürdürürken, merkezi otoritenin estetik tercihleri ve dönemin sosyoekonomik koşulları doğrultusunda yeni bir seramik anlayışının geliştiği anlaşılmaktadır (Darga, 1992: 25).

Matara formlarındaki evrimsel değişim, bu dönemin teknik ve işlevsel yeniliklerini açıkça yansıtır. Başlangıçta küresel bir gövdeye sahip olan mataralar, zamanla yassılaşıp mercimek biçimine dönüşmüş; daha sonra ise hacmi artırmak ve zemine yatırıldığında sıvının dökülmesini önlemek amacıyla asimetrik gövdeli ve eğimli boyunlu bir forma kavuşmuştur. Bu biçim hem taşınma kolaylığı hem de kullanışlılık açısından taşıyıcının bedenine uyum sağlayacak şekilde geliştirilmiştir. Ayrıca, teknik özellikler incelendiğinde mataraların üretiminde kullanılan çamurun kum katkılı olduğu ve yüzeylerinin Geç Neolitik dönemden itibaren perdahlanarak parlak bir görünüm kazandığı görülmektedir.

Görsel 1. Eski Hitit Çağı, Alaca Höyük, Anadolu Medeniyetler Müzesi 37 X 28,6 X 24,2 cm

Yuvarlak ağızlı uzun boyunlu ve mercimek gövdelidir. 3 kulplu olup, boyundan gövdeye 1, omuzlar üzerinde 2 kulpu vardır. Çarkta yapılmıştır. Krem renk astarlı ve perdahlıdır. Gövdenin her iki tarafında da tek merkezli dairelerle bezenmiştir. Daireler 5 adet üçlü bantla birbirine bağlanmıştır.

Görsel 2. Eski Hitit Çağı, Eskiypar, Anadolu Medeniyetler Müzesi 47,3 X 40 X 28,5 cm

Yuvarlak ağızlı, uzun boyunlu, mercimek gövdeli ve üç kulpludur. Çarkta şekillendirilmiş olup sonradan restore edilmiştir. Krem renk astarlı ve çarkta yapılmış gövdenin her iki tarafında kahverengi boya ile belirtilmiş, tek merkezli dairelerle bezenmiştir.

Görsel 3. Hitit Çağı, Masat Höyük, Anadolu Medeniyetler Müzesi 28,4 X 21,8 X 10,6 cm

Yuvarlak ağızlı, uzun boyunlu, mercimek gövdeli asimetrik matara tek kulpludur. Kulbu boyundan gövdeye birleşmiştir. Bej rengi hamuru, çarkta yapılmıştır. Yer yer yanmış matara, bej renk astarlı ve perdahlıdır. Gövdede yer yer parçalar kayıp, sonradan restore edilmiştir.

Görsel 4. Hitit İmparatorluk Çağı, Masat Höyük, Anadolu Medeniyetler Müzesi 33,6 X 24,6 X 16,2 cm

Yuvarlak ağızlı, uzun boyunlu, üç kulplu matara; boyundan gövdeye omuzlar üzerinde iki kulpu bulunmaktadır. Mercimek gövdeli, asimetrik şekilde gövde de yer yer parçalar sonradan restore edilmiş. Ağız kenarı hasarlı ve omuz kulpunun biri de kayıp. Bej rengi hamuru ince kum katkılı, kırmızımsı bej renk astarlı ve perdahlıdır. Çarkta şekillendirilmiştir.

5. Sonuç

Hitit Seramiği, Anadolu’da M.Ö. 2. binyılın başlarından itibaren gelişmiş hem işlevsel hem de estetik açıdan özgün bir kültürel ürün olarak karşımıza çıkar. Yapılan arkeolojik ve tarihsel incelemeler, Hitit çömlekçiliğinin kökenlerinin, Hitit Devleti’nin kuruluşundan çok önce, Kızılırmak çevresindeki “Çekirdek Bölge”ye kadar uzandığını göstermektedir. Assur Ticaret Kolonileri Çağı’nın Orta Anadolu’daki çok renkli ve yüksek düzeyli sanat geleneği, Hitit çömlekçiliğini doğrudan etkilemiş, Eski Hitit Krallığı döneminde ise bu etki, merkezi yönetim tercihleri ve dönemin sosyoekonomik koşullarıyla birlikte yeni bir üretim anlayışına dönüşmüştür.

Hitit Seramikleri mataraları, form, dekor ve desen açısından zengin bir çeşitlilik sunar. Başlangıçta sıvı taşıma, ısıtma ve pişirme işlevine hizmet eden bu kaplar, törensel ve kült ritüellerinde de kullanılmıştır. Matara formlarında görülen evrim hem taşınabilirlik hem de kullanım kolaylığı açısından işlevselliği artırırken, kum katkılı çamur ve perdahlanmış yüzey teknikleri gibi üretim özellikleri Hitit ustalarının teknik yetkinliğini ortaya koyar. Gaga ağızlı testiler, asimetrik gövdeli mataralar ve hayvan figürlü ritonlar, Hitit seramik sanatının biçimsel ve işlevsel çeşitliliğini en iyi yansıtan örneklerdir.

Hitit sanatı yalnızca seramikle sınırlı kalmayıp, mimarlık, heykel, kabartma ve gliptik sanatlarda da kendini gösterir. Hititler, Anadolu’nun yerli Hatti kültürü ile Mezopotamya ve Suriye sanat geleneklerini sentezleyerek özgün bir estetik üslup oluşturmuş, sanat eserlerinde dinsel inançlar, doğa güçleri ve kraliyet ideolojisini işlemeyi öncelikli kılmıştır. Stil olarak biçimden çok anlamın ön plana çıktığı, hiyerarşik ve cepheden betimlemelerin öne çıktığı bir anlatımsal yaklaşım hâkimdir.

Arkeolojik buluntular, Hititlerin Anadolu’ya Hint-Avrupa toplulukları olarak göç ettiklerini ve Kızılırmak bölgesinde yerleşik hayata geçtiklerini ortaya koymaktadır. Kültepe’de bulunan çivi yazılı tabletler, Hitit dilinin M.Ö. 18. yüzyıldan itibaren kullanıldığını göstermekte ve Anadolu’nun tarih çağlarına yazının girişiyle adım attığını ortaya koymaktadır. Hititler, çivi yazısının yanı sıra hiyeroglif yazısını da kullanmış, kendilerini “Nesili” olarak

adlandırmışlardır. Boğazköy, Alacahöyük, Alishar, Ortaköy, Acemhöyük ve Eskiypar gibi merkezlerde ortaya çıkan arkeolojik buluntular, Hitit uygarlığının geniş coğrafi yayılımını ve kültürel etkisini göstermektedir.

Hititlerin, Eski Hitit Krallığı'nın kuruluşuyla birlikte özgün bir kültürel kimlik kazandıkları ve Hattilerden aldıkları zengin mirası kendi sanat ve kültür anlayışlarıyla sentezledikleri görülmektedir. Bu miras, yalnızca dini, mitolojik ve edebî açıdan değil, seramik ve diğer sanat dallarında da Hititlerin yaratıcı yeteneklerini ortaya koymuştur.

Hitit seramik mataralarının değerlendirilmesi, maddi kültür araştırmalarında nesnenin üretim bağlamı ile kullanım süreci arasındaki ilişkinin önemini görünür kılmaktadır. Bu kap formları, seramik üretiminin yalnızca atölye temelli bir zanaat faaliyeti olarak değil, toplumsal hareketlilik, dolaşım ve mekânsal deneyimlerle bağlantılı bir pratik olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Mataraların taşınabilirliği önceleyen biçimsel özellikleri, Hitit toplumunda bireyin gündelik yaşam içinde taşıdığı sınırlarla kurduğu ilişkinin, seramik formlar üzerinden nasıl düzenlendiğine dair ipuçları sunmaktadır. Bu yönüyle mataralar, Hitit maddi kültürünün dinamik yapısını anlamada önemli bir anahtar işlevi üstlenmektedir.

Seramik mataralar üzerinden yürütülen bu inceleme, Hitit seramik sanatının günümüz seramik uygulamaları açısından da düşünülmesini mümkün kılmaktadır. Biçim, işlev ve kullanım bilincinin bütüncül biçimde ele alınması, çağdaş seramik tasarımında tarihsel formların yalnızca biçimsel bir referans olarak değil, düşünsel bir üretim kaynağı olarak değerlendirilmesine zemin hazırlamaktadır. Hitit mataralarında gözlenen tasarım yaklaşımı, çağdaş seramik pratiğinde ergonomi, işlev ve estetik arasındaki ilişkinin yeniden sorgulanmasına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda çalışma, tarihsel seramik formlarının güncel sanatsal üretimle kurabileceği kuramsal ve uygulamaya dönük bağlantılara işaret eden bir çerçeve sunmaktadır.

Sonuç olarak, Hitit Seramiği ve genel Hitit sanatı hem Anadolu'nun yerli kültürel öğelerini hem de Mezopotamya ve Suriye etkilerini harmanlayan, teknik açıdan ileri, işlevsel ve estetik açıdan zengin bir uygarlığın ürünü olarak değerlendirilebilir. Matar ve riton gibi seramik formları, sadece günlük kullanım ve törensel işlevleriyle değil, aynı zamanda Hitit estetiğinin, dini anlayışının ve kültürel bütünlüğünün de somut birer göstergesidir. Bu bağlamda, Hitit Seramiğini anlamak, yalnızca bir sanat dalını incelemek değil, aynı zamanda Hitit uygarlığını ve Anadolu tarihini bütüncül bir şekilde kavramak anlamına gelir.

Kaynakça

Alp, S. (1983). *Hitit çağında Anadolu*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Balkan, K. (1960). Hittite pottery of the Old Kingdom. *Anatolian Studies*, 10(1), 37–59.

Beran, T. (1967). *Die hethitische Glyptik von Boğazköy* (Boğazköy-Hattuša: Ergebnisse der Ausgrabungen, Bd. 5). Gebr. Mann Verlag.

Bittel, K. (1976). *Die Hethiter: Die Kunst Anatoliens vom Ende des 3. bis zum Anfang des 1. Jahrtausends v. Chr.* C. H. Beck.

Bryce, T. (2002). *Life and society in the Hittite world*. Oxford University Press.

Codina, C. (2006). *The complete book of jewelry making: A full-color introduction to the jeweler's art*. Sterling Publishing Company.

Darga, M. (1992). *Hitit sanatı*. Akbank Kültür ve Sanat Yayınları.

DeVries, K. (2005). Greek pottery and Gordion chronology. In L. Kealhofer (Ed.), *The archaeology of Midas and the Phrygians: Recent work at Gordion* (pp. 135–136). University of Pennsylvania Museum of Archaeology and Anthropology.

Esin, U. (1969). *Anadolu'da metal sanatı*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Güterbock, H. G. (1956). The Hittites and their art. *Archaeology*, 9(3), 162–171.

Haubenreich, J. E., Robinson, F. G., West, K. P., & Frazer, R. Q. (2005). Did we push dental ceramics too far? A brief history of ceramic dental implants. *Journal of Long-Term Effects of Medical Implants*, 15(6), 611–623.

(Not: Sayfa aralığı makalenin tam metnine göre kontrol edilmelidir.)

Herbordt, S. (2005). *Die Siegel der Grosskönige und Grossköniginnen auf Tonbullen aus dem Nişantepe-Archiv in Hattusa*. Philipp von Zabern.

Kumar, B., & Scanlon, L. G. (1999). Polymer–ceramic composite electrolytes: Conductivity and thermal history effects. *Solid State Ionics*, 124(3–4), 239–254.

Mellink, M. J. (1971). Hittite artistic tradition. *Journal of Near Eastern Studies*, 30(2), 85–98.

Özgüç, T. (1988). *İnandıktepe: Eski Hitit Çağında önemli bir kült merkezi*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Seeher, J., Czichon, R., & Hawkins, J. (1996). Die Ausgrabungen in Boğazköy-Hattuša 1995. *Archäologischer Anzeiger*, (3), 333–362.

Sevin, V. (2001). *Anadolu arkeolojisi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

İnternet Kaynakları

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43358/corurru-muzesi-mudurlugu.html> (Erişim Tarihi:09.03.2024)

<http://www.sanattarihi.org/16/HattiSanati.aspx>(ErişimTarihi:05.12.2024)

<http://www.uludagsozluk.com/k/pantheon/> (Erişim tarihi: 10.10.2025)

www.anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr (Erişim Tarihi:16.12.2024)